

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Вареник Валентини Миколаївни

на тему «Соціальнокомунікаційний підхід до редагування галузевої преси»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 06 Журналістика

за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертації.

Галузеві медіа є дедалі більш представленими в масмедійному просторі, характеризуються різноманітними тем і форматів. Редакції цього типу видань прагнуть надати професійним читачам актуальну інформацію щодо сукупності професійних викликів, завдань. В умовах кризи на медіаринку та посилення конкуренції за споживача інформації постає необхідність звернутися до досвіду галузевих медіа, які тривалий час працюють саме з вузькоспрямованими професійними запитами своєї аудиторії. Висвітлення соціальнокомунікаційного підходу до редагування галузевої преси є актуальним з кількох причин. По-перше, галузева періодика виступає важливим засобом комунікації у фахових спільнотах, забезпечуючи обмін інформацією, що стосується професійних питань. В умовах постійного зростання інформаційних потоків вона сприяє професійному розвитку та допомагає фахівцям орієнтуватися в сучасних тенденціях і досягненнях у відповідних галузях. По-друге, дослідження галузевих видань дає змогу краще зрозуміти механізми функціонування галузевої періодики, визначити її місце в загальній системі інформаційного обігу, що важливо як для розвитку медіадосліджень, так і в практичній площині. По-третє, розуміння того, як галузеві видання відображають потреби, цінності та динаміку професійних спільнот, дозволяє визначити їхню роль у формуванні громадської думки. Крім того, у дослідженні розкрито використання різних медіаплатформ та інструментів, що може сприяти оптимізації стратегій взаємодії видавців з читачами та рекламодавцями. Тому виникає необхідність розглянути процес редагування галузевих медіа не з точки традиційних наукових підходів, а саме як соціальнокомунікаційне явище. Отже, опрацювання соціальнокомунікаційних засад редагування галузевої преси є актуальним та необхідним для поширення позитивного досвіду галузевих медіа в контексті вирішення проблем взаємодії медіа та їх аудиторії, встановлення місця та ролі галузевих медіа в контексті сфери практичного застосування теорії соціальних комунікацій, що є науковим напрямком досліджень медіа.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в такому:

запропоновано авторську історіографію галузевої періодики в контексті української журналістики;

доведено, що галузева періодика формує навколо себе окреме гіпертекстове середовище для фахової комунікації;

встановлено залежність редакційно-видавничих процесів видавництва галузевої преси від концепції видання, засобів промоції та монетизації;

удосконалено класифікацію електронних періодичних і продовжуваних видань та опис функціонування галузових каталогів, вебсайтів, програм як видавничих продуктів;

набули подальшого розвитку опрацювання термінології на позначення видавничих продуктів підприємств галузевої преси; специфіка галузових періодик як каналів професійної комунікації; засади редагування галузових видань.

Науковий внесок авторки цієї роботи полягає в глибокому й комплексному дослідженні різних аспектів галузевої преси – її історії, впливу історичного контексту на функціонування сучасної української галузевої періодики, термінологічного апарату, засобів промоції та монетизації галузових видань, комунікаційних засад їх редагування, соціальних мереж як складників комунікаційної діяльності. У цілому ця дисертація може бути цінним підґрунтям для подальшого дослідження галузевої періодики та її впливу на соціальні комунікації.

Важливою перевагою дисертаційної роботи, прямо зумовленою параметрами її актуальності, є зосередження на соціокомунікаційних особливостях галузових медіа, які виявляються в дослідженні значення та впливу редакцій цього типу медіа на професійну діяльність фахової спільноти. На сьогодні в Україні процес вивчення галузових медіа перебуває у стадії становлення, дещо хаотичного розвитку, що потребує і теоретичного, і практичного дослідження й осмислення термінологічних, класифікаційних ознак цього типу видань. Дисертантці вдалося не лише виокремити й розробити винятково актуальну наукову проблему, але й здійснити це в рамках сучасного соціальнокомунікаційного контексту, не відмежовуючись від трансформаційних змін українського медіапростору часів пандемії COVID-19 і повномасштабного вторгнення, з урахуванням досвіду українських та іноземних медіадослідників.

Дисертантка аналізує сутнісне значення феномену «галузеві медіа» та вказує на необхідність розмежування понять галузевої, корпоративної, ділової

та наукової преси. Актуалізація відмінностей у функціонуванні наукової та галузевої преси видається доцільною, враховуючи різницю в засадах формування соціальнокомунікаційного впливу наукової та галузевої преси. У взаємодії авторів і редакцій галузевих медіа немає притаманних для наукової комунікації стандартизованих процесів рецензування, а також для галузевих видань не є ключовим прагнення донести до читача саме наукові знання.

Достовірність наукових результатів забезпечується використанням науково обґрунтованих методів дослідження: порівняльно-історичного, дедуктивного, онлайн-анкетування, методу кейсів, редакторського та інтент-аналізу. Ключовим для оцінювання ефективності впливу видавничих продуктів галузевої преси на фахову спільноту обрано соціальнокомунікаційний підхід. Системний підхід допоміг дослідити засади функціонування видавничого ринку, відтворити зв'язки між електронними й паперовими інформаційними продуктами редакцій галузевої преси, визначити позиції та вплив кожного проаналізованого видання, окреслити перспективи промоції з використанням різноманітних рекламних майданчиків і прийомів.

Дослідження було виконано на кафедрі видавничої справи та редагування КПІ ім. Ігоря Сікорського в межах наукової теми кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського «Соціальнокомунікаційний підхід до редагування різних видів видань» (номер державної реєстрації 0119U001582) під керівництвом проф., д-ра наук із соц. ком. Тріщук Ольги Володимирівни.

Отже, у дисертаційній роботі з'ясовано прийоми та підходи до редагування галузевої періодики, яка є соціальнокомунікаційним явищем, та її вплив на професійну комунікацію в Україні; здобувачка досягла мети дослідження й повною мірою опанувала методологію наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки Вареник В. М. повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 061 Журналістика та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Соціальні комунікації, журналістика».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача в науковий напрям дослідження соціокомунікаційних засад редагування різних типів видань.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Вареник Валентини Миколаївни є результатом самостійних досліджень здобувачки й не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації,

плагіату. Використані ідеї, результати й тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертаційну роботу написано українською мовою.

Стилістика роботи відповідає вимогам до наукового викладу. Текст логічно впорядкований, послідовний і доступний для сприймання. Використано як загальноприйнятту, так і спеціальну термінологію із царини соціальних комунікацій. Трапляються поодинокі лексичні (с. 20, с. 183 – «платоздатний», потрібно «платоспроможний», с. 20 – «вірогідно», потрібно «ймовірно») та пунктуаційні помилки (с. 30, 11-й рядок – зайва кома перед «зазначає»), логічні помилки (с. 68 – «перелік може бути розширено або видозмінено», розширення – це теж видозміна), порушення правил милозвучності (с. 78 – «з самою» – потрібно «із самою»), орфографічні (с. 143 – «півроку», потрібно «пів року»).

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки.

У вступі висвітлено актуальність теми, мету дослідження, його завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, інформацію про особистий внесок здобувачки, апробацію результатів, публікації та структуру роботи.

У першому розділі досліджено історико-теоретичні засади галузевої преси: історію галузевої преси в Україні і за кордоном; термінологічний апарат галузевих видань; принципи редагування галузевих медіа. Розвиток тематичних кластерів галузевої періодики відбувався в Україні нерівномірно. Основним чинником появи й розвитку інструментів комунікації для працівників стала спеціалізація виробництва, що стимулювало виникнення регулярних вузькоспрямованих інформаційних запитів. Сучасний період діяльності редакцій галузевої преси характеризується співіснуванням друкованих та електронних медіа. Проблемними аспектами залишаються класифікація та стандартизація галузевих видань. Виокремлено такі терміни на позначення продуктів галузевої преси, як «галузеве періодичне видання», «галузеве медіа», «галузевий журнал», «галузева газета», «галузевий каталог», «галузевий вебсайт», «галузевий програмний продукт». У розділі наголошено, що редакції галузевих медіа відіграють ключову роль у поширенні наукових досягнень, інновацій, сприяють вирішенню соціальних проблем.

У другому розділі розкрито потенціал галузевих видань, зокрема засоби їх промоції та монетизації, приділено увагу антикризовим комунікаціям. Підкреслено, що ефективна концепція галузевого видання – засіб перетворення задуму видання на робочу схему медіавиробництва, при цьому концепція не є сталою. На основі зібраної інформації про цільову аудиторію редакції

адаптують звичні та зрозумілі інструменти комунікації під вузькоспеціалізовані запити. Вони послуговуються перехресними покликаннями, залучають потенційних передплатників та рекламодавців за допомогою кросмедійної реклами, пробного доступу до видання та проведенню заходів.

У третьому розділі приділено увагу комунікаційним засадам редагування галузевих видань, зокрема соціальним мережам як складникам комунікаційної діяльності редакцій галузевих видань. Виокремлено прийоми й засоби увиразнення змісту, сформульовано принципи компонування елементів друкованих й електронних видань. Редагування галузевих журналів і газет відбувається як на рівні візуальної репрезентації, так і на рівні рубрикації, рекламних та інформаційних текстів. Соціальні мережі для галузевих медіа залишаються ефективними каналами комунікації, поширення текстового й мультимедійного контенту. З їх допомогою можливо об'єднати аудиторію навколо редакції, публікувати актуальні новини й дайджести з рекламою видань.

У висновках узагальнено результати проведених досліджень. Історія галузевої преси на території України демонструє значний вплив цього типу видань на консолідацію фахівців, поширення просвіти та впровадження сучасних технологій. Комунікаційне спрямування галузевої преси передбачає реалізацію функції громадського контролю, діяльність в інтересах усього ринку (що відрізняє її від корпоративної преси), а також рекламну та промоційну практику. Необхідність урахувати вплив негативних факторів у розвитку потенціалу галузевих медіа, зокрема пандемії COVID–19, російсько-української війни, зумовлює уважне ставлення до питань, які мають суттєвий вплив на розвиток комунікаційного потенціалу галузевих медіа, а саме – формування концепції, маркетингової стратегії та монетизації галузевих медіа. Узагальнено специфіку редагування галузевих видань, вибір редакцією організаційно-видавничих прийомів, а також засоби досягнення додаткових комунікаційних цілей.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Наукові результати дисертації висвітлені у 12 наукових публікаціях здобувачки, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття в періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних SCOPUS; 1 стаття в іноземному науковому виданні. Також результати дисертації було апробовано на 5 наукових фахових конференціях.

В опублікованих працях здобувачки описано основні наукові здобутки, які висвітлено в трьох розділах дисертації. Опубліковані у співавторстві праці, що зараховані за темою дисертації, демонструють вагомий особистий внесок

здобувачки. В усіх публікаціях дотримано принципів академічної доброчесності.

Таким чином, наукові результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлено в наукових публікаціях здобувачки.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

1. На с. 74 зазначено, що «у ніші видань для вчителів нині спостерігається значна конкуренція, оскільки фахівці педагогічної галузі потребують актуального та свіжого контенту українською мовою настільки, що готові за це платити». Однак не вказано, на підставі чого зроблено такий висновок.

2. Не розписано процедуру аналізу вакансій для працівників галузевих періодик, проте відповідна інформація є у статті авторки дисертації.

3. Як вказано на с. 85, редакції стикаються з контрафактним поширенням своїх друкованих та електронних видань. Варто було б зазначити, чи редакції галузевих медіа застосовують засоби захисту інтелектуальної власності, як вони реагують на незаконне поширення і чи здатні захистити свої авторські права.

4. У п. 2.2 окреслено окремі засоби промоції галузевих медіа, але не вказано, як саме формулювати комерційну пропозицію для галузевого медіа, що є ціллю промоції медіа. Бажано детальніше розглянути цей аспект.

5. У п. 3.3 окреслено комунікаційні особливості продовжуваних і неперіодичних видань, зокрема вказано виставкові газети, що водночас належать до корпоративної преси, бо є маркетинговим інструментом виставкової діяльності. Бажано почути думку дисертантки, чому в дисертації розглянуто цей тип видань?

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними й не зменшують загальну наукову новизну та практичну значущість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Дисертаційна робота здобувачки ступеня доктора філософії Вареник Валентини Миколаївни на тему «Соціальнокомунікаційний підхід до редагування галузевої преси» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 06 Журналістика. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувачка Вареник Валентина Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Рецензент:

доцент кафедри
видавничої справи та редагування
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент

/ БЗ- /

Світлана ФІЯЛКА

М.П.

«18» червня 2024 року